

Motion till riksdagen 2021/22:1725

av **Emma Hult m.fl. (MP)**

Skydd av Vätterns vatten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda Vätterns vatten genom ett överordnat riksintresse och se till att krav på tillräckliga vattenskyddsområden införs, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna för en flytt av försvarets verksamhet bort från sjön och området runt Vättern och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gruvindustrin ska leva upp till högre miljökrav, en moderniserad minerallagstiftning och att säkra miljöskyddade områden från prospektering samt provborring och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vättern är till ytan den fjärde största sjön inom EU. Vätterns klara, näringsfattiga och kalla vatten skapar ett unikt ekosystem. På grund av stort djup och litet tillrinningsområde har Vättern en extremt lång omsättningstid, ca 60 år. Av denna anledning är sjön extra känslig för störningar från olika källor.

Som råvattentäkt har Vättern ett mycket stort ekonomiskt värde. Utmärkt dricksvatten kan produceras med enkel och billig reningsteknik. Dricksvatten av god kvalitet är en förutsättning för liv och ett väl fungerande samhälle. För politiken är det därför ett grundläggande ansvar att se till att långsiktigt säkra en trygg tillgång till dricksvatten som inte är förorenat. För kommande generationers skull bör Vätterns vatten skyddas av ett överordnat riksintresse. Detta är en åsikt som delas inte minst av alla de lokalt boende, där engagemanget för att skydda Vättern växer för var dag som går.

Vättern hyser såväl natur- och miljömässiga som samhällsviktiga värden och är därför skyddad av fyra riksintressen enligt miljöbalken – friluftsliv, fiske, natur och kulturmiljö. Det finns flera naturreservat i området och Östra Vätterbranterna är biosfärområde under Unesco, en utmärkelse som ställer krav på långsiktigt hållbar

samhällsutveckling. Vättern har också skydd som dricksvattentäkt, och dessutom är Vättern i sin helhet ett Natura 2000-område och en del av EU:s nätverk av skyddade områden.

Vättern försörjer redan idag över en kvarts miljon människor med dricksvatten, och fem kommuner med Örebro i spetsen planerar att också ta vatten ur sjön. Från Örebro är det självfall ner till Mälardalen. Om havsnivån stiger och ger upphov till saltvatteninträngning i Mälaren kan Vättern utgöra en alternativ dricksvattenkälla också för huvudstaden. Även kommuner i Småland söder om Jönköping undersöker möjligheten att ta sitt dricksvatten från Vättern. Linköping och delvis även Norrköping är beroende av att rent vatten rinner ut ur Vättern via Motala ström.

Även från europeiska kontinenten tittar man på Vättern som möjlig framtida dricksvattentäkt. För kommande generationers skull bör Vätterns vatten skyddas av ett överordnat riksintresse.

Minerallagen och Försvarmaktens intressen har företräde

I dag har vi i praktiken inte ett tillräckligt skydd för dricksvatten i Sverige, trots att rent vatten är vår viktigaste resurs. Minerallagen och Försvarmaktens intressen har företräde. Det finns inte heller tillräckliga vattenskyddsområden kring våra värdefulla dricksvattentäkter.

Utöver den omfattande befintliga övningsverksamhet som Försvarmakten i dag har tillstånd att bedriva i, över och vid Vättern så har man ansökt om att öka det totala antalet flygrörelser kraftigt. Att ytterligare öka mängden skadliga ämnen från ammunition och motmedel i Vättern går emot miljömålen. Därför är det angeläget att utreda förutsättningarna för att flytta Försvarmaktens övningsverksamhet bort från sjön.

Sedan 2014 täcks hela sjön av ett gemensamt vattenskyddsområde. Försvarets verksamhet i, invid och över sjön undantas uttryckligen från vattenskyddsområdets bestämmelser och anses reglerad i annan lagstiftning. Totalförsvarets anläggningar i Karlsborgs kommun är också klassade som riksintresse som dessutom har företräde i förhållande till andra riksintressen enligt 3 kap. 10 § miljöbalken.

Ett annat hot mot Vätterns vattenkvalitet är gruvplanerna vid Norra Kärr, Gränna. Om ett enormt dagbrott öppnas bara ett par kilometer från sjön i ett vattenrikt område, riskerar tungmetaller och andra gifter att läcka ut i Vättern. Det är också stor risk för översvämning och dammbrott vid kraftig nederbörd, vilket spås bli allt vanligare i klimatförändringarnas spår. Därför ska gruvindustrin leva upp till högre miljökrav. Vi behöver modernisera minerallagstiftningen och säkra miljöskyddade områden från prospektering samt provborring. Även mineralfyndigheten norr om Gränna utgör ett riksintresse.

Varken militär övningsverksamhet eller gruvverksamhet kan dock tillåtas hota Vättern som dricksvattentäkt. Det framgår av 5 kap. 4 § miljöbalken där EU:s vattendirektiv numera kodifieras.

”En myndighet eller en kommun får inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om detta, trots åtgärder för att minska föroreningar eller störningar från andra verksamheter, ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt en miljökvalitetsnorm.”

Ansökningarna om att kraftigt utöka användningen av Vättern som skjutfält och flygövningsområde, som för närvarande pågår, bör alltså enligt gällande lagstiftning avvisas. Detsamma bör gälla för öppnandet av ett stort dagbrott och anläggande av enorma avfallsdammar inom Vätterns tillrinningsområde vid Norra Kärr. Det finns redan i dag miljö kvalitetsnormer som överskrids i Vättern för vissa kemiska ämnen.

Riksdagen bör tydliggöra behovet av att skydda dricksvattenförsörjningen för en stor del av landet genom att utse Vättern till ett överordnat riksintresse för dricksvattenförsörjning. Därmed ökar möjligheten att även ge kommande generationer en chans att njuta av Vätterns rena vatten. Riksintresset kan med fördel ha samma avgränsning som vattenskyddsområdet.

Dessa sammantagna hot gör att skyddet av Vättern måste stå över andra samhällsintressen, och därför bör skyddet av Vättern göras till ett överordnat riksintresse.

Emma Hult (MP)

Margareta Fransson (MP)

Camilla Hansén (MP)

Elisabeth Falkhaven (MP)